

**БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ДИВОЦВІТ»
БОРИСПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Дослідницький проект

**«Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота
в позашкільному навчальному закладі»**

Автор проекту: Рассоха В.В.

**Керівник гуртка «Юний натураліст»,
«Юний дослідник»**

Керівник гуртка - методист

м.Бориспіль - 2018

Паспорт проектної діяльності

Проект «Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота в позашкільному закладі освіти»

Автор проекту: Рассоха В.В., керівник гуртка «Юний натураліст», «Юний дослідник», керівник гуртка - методист

Склад проектної групи: Ілляш І.І. – керівник гуртка «Пізнайко»;

Онурієнко О.І. керівник гуртка «Фантазія»;

Тименко І.Т. – керівник гуртка «Лідер»;

Мазай Н.М. – керівник гуртка з вивчення англійської мови.

Консультанти: художник-орнітолог І.Землянських.

Жанр проекту: дослідницька робота.

Анотація

Робота над проектом «**Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота в позашкільному закладі освіти**» розпочалась з 2010 року. В основі даного проекту лежить розвиток пізнавальних здібностей дітей, критичного мислення, вміння конструювати свої знання, досліджувати, спостерігати, робити висновки.

Він передбачає формування не тільки екологічного світогляду молодших вихованців, дітей середнього та старшого шкільного віку, а й залучення їх до вирішення екологічних проблем шляхом агітаційно-масової, науково-дослідницької, природо-охоронної діяльності. Проект потребує сукупності певних методів та засобів навчання, а також необхідність інтегрувати знання, уміння, навички з різноманітних сфер біологічних наук. За видом діяльності даний проект можна назвати дослідницьким, творчим.

За змістом – міжпредметний, так як охоплює зоологію, біологію, екологію, прикладне мистецтво. За характером контактів – регіональний. За кількістю учасників – груповий. За терміном виконання – довгостроковий.

Даний проект включає такі етапи роботи:

- Підготовчий (визначення теми, мети проекту);
- Планування (визначення джерел, засобів збору матеріалів, методів аналізу інформації);
- Збір матеріалів (робота з літературою, спостереження, анкетування, експеримент);
- Аналіз (узагальнення зібраних матеріалів, формування висновків);
- Подання і оцінювання результатів;
- Презентація проекту.

Під час роботи над проектом були використані такі методи:

а) за джерелом передачі:

- словесні (розповідь, бесіда, дискусія, лекція);
- наочні (таблиці, малюнки, фотомонтаж);
- практичні (складання навчальних програм керівниками гуртків, спостереження, дослідження, написання сценаріїв).

б) в залежності від дидактичних завдань:

- метод володіння знаннями;
- метод формування умінь та навичок;
- метод застосування одержаних знань;
- метод творчої діяльності;

в) у відповідності з характером пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький.

Заходи з реалізації проекту

Дата	Зміст роботи	Відповідальний
Вересень	Засідання проектної групи. Ознайомлення та опрацювання наукової літератури. Визначення плану роботи.	Рассоха В.В. Ілляш І.І Тименко І.Т.
Протягом року	Сприяти формуванню екологічної культури та здорового способу життя вихованців на заняттях в гуртках : •Заходи з популяризації здорового способу життя(ранкові зарядки, лялькові вистави, дні здоров'я., акції, спортивні свята, змагання)	Керівники гуртків
Протягом року	Практична робота в гуртках раннього естетичного розвитку дитини «Пізнайко»: <ul style="list-style-type: none"> • Екскурсії в парк, сквер; • Спостереження за птахами в природі; • Підготовка до проведення свята «Що нам осінь принесла?»; • Виготовлення витинанки «Як у хаті витинанка, то й добро буде на ганку»; Робота з батьками; • Підготовка до родинного свята «В колі сім'ї»; • Вивчення загадок про природу. 	Ілляш І.І.
Потягом року	Практична та дослідницька робота в гуртках «Юний натураліст», «Юний дослідник»:	Рассоха В.В.

	<ul style="list-style-type: none"> • Екскурсії в ботанічний сад ім.Фоміна, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді України м.Київ, водно-інформаційний центр, природничий музей; • Екскурсія до художника - орнітолога Ігоря Землянських; • Науково – дослідницька робота на тему: «Ліхеноіндикація – метод аналізу та виявлення ступеня забрудненості повітря в місті Борисполі» • Науково – дослідницька робота на тему: «Дослідження рідкісних видів рослин Бориспільського району» 	
Вересень-листопад	<p>Підготовка та проведення агітаційно-масових заходів з метою привернення уваги громадськості міста до охорони птахів, рідкісних та зникаючих:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спостереження за птахами в природі; • Бесіди в гуртках БДЮТ «Дивоцвіт» та школах міста; • Стаття в газету «Вісті», «Трудова слава»; • Розробка та проведення інтелектуальної гри «Аукціон птахів» 	Рассоха В.В.

	<ul style="list-style-type: none"> • Робота над стінгазетою «Юний натураліст» • Зустріч вихованців гуртка «Юний натураліст» з художником – орнітологом І.Землянських; 	
Протягом року	<p>Підготовка та проведення агітаційно-масових заходів екологічного спрямування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Конкурс плакатів «Зробимо нашу планету чистою»; • Участь в акції «Зроби Україну чистою»; • Акція «Посади дерево», «Годівниця» • Виставка «Друге життя непотрібних речей»; • Розроблення сценарію виступу агітбригади 	Рассоха В.В., Тименко І.Т.
	<p>Засідання творчої групи науково-дослідницької пошукової діяльності вихованців гуртка «Юний дослідник»:</p> <p>Вибір теми дослідження;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Участь вихованців гуртка у відкритій науково-практичній конференції «Земля у нас одна» з науково-дослідницькими роботами з тем дослідження 	Рассоха В.В.
Вересень	Засідання творчої групи керівників гуртків декоративно-вжиткового відділу:	Онуфрієнко О.І Грушак С.В

	<ul style="list-style-type: none"> • Організація та проведення виставок дитячих робіт до конкурсів, свят. • Організація та проведення персональних виставок талановитих вихованців. • Проведення ярмарок-продаж, благодійних акцій в підтримку воїнів АТО. 	Вергун В.І. Лоскутова О.А.
	Організація та проведення вікторини «Допоможи довкіллю» в гуртках з вивчення англійської мови, екологічної конференції «Protection of the environment»	Мазай Н.М. Дячук В.О. Борбат Н.М.
Травень	Засідання проектної групи, опрацювання зібраного матеріалу. Підведення підсумків, оформлення проекту. Презентація проекту.	Рассоха В.В. Ілляш І.І. Мазай Н.М. Керівники декоративно-вжиткового відділу.

Очікувані результати:

- створити в закладі належні умови психологічного та оздоровчого середовища для цілісного, гармонійного розвитку дитини;
- організувати спільну роботу педагогів, батьків, дітей щодо екологічного виховання та підтримки здорового способу життя молоді;
- підвищити обізнаність населення щодо екологічних знань через засоби масової інформації (теле, радіо, газети)

- залучати учнівську молодь, громадськість міста до природоохоронної, екологічної та науково – дослідницької діяльності.
- прийняти участь в акції «очисть озеро Комсомольське від сміття»

Проект «Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота в позашкільному закладі освіти»

Мета: Поглибити знання та розширити кругозір гуртківців з екології, біології, орнітології. Навчити вести спостереження, дослідження в природі. Привернути увагу громадськості міста та обґрунтувати необхідність охорони довкілля. Виховувати любов до природи, бережливе ставлення до всього живого.

Завдання:

- сприяти навчанню та вихованню екологічної культури дітей дошкільного, середнього та шкільного віку;
- залучити учнівську молодь до екологічної, краєвзначної, пошукової та дослідницької роботи;
- підвищити обізнаність гуртківців та громади міста, щодо охорони довкілля шляхом роз'яснювальної та пропагандистської діяльності;
- реалізувати освітні та виховні екологічні заходи;
- привити любов до рідного краю;
- виховати екологічнограмотну людину, патріота нашої держави.

Зміст

I. Актуальність проекту

II. Основна частина :«Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота в позашкільному закладі освіти»

III. Висновки

IV. Додатки:

додаток А - матеріали інтерактивного навчання в гуртках раннього естетичного розвитку дитини: «Малятко», «Пізнайко»; програма «Абетка доброти»

додаток Б – розважально-пізнавальна гра «Здоров'я цінує вся сім'я – тато, мама і я».

додаток В – участь у Всеукраїнському відкритому фестивалі дитячої та юнацької творчості, присвяченому Дню Землі.

додаток Г - участь вихованців у міських, обласних, Всеукраїнських природоохоронних заходах;

додаток Д - виступ , вихованки гуртка «Юний дослідник», на науковій конференції;

додаток Є - сценарій виступу агітбригади «Паросток»;

додаток Ж – роботи з екологічного виховання вихованців гуртка «Фантазія»;

додаток З – участь в екологічній конференції «Protection of the environment»

V. Список використаної літератури

Актуальність проекту

Людино, ти вінець природи.

І ти повинен все змогти,

Щоб зелень трав і чисті води

Своїм нащадкам донести!

Людина є невід'ємною частиною природи. І світ, в якому ми живемо, це не механічний набір зірок, планет, об'єктів, людей, а складна динамічна система, макро та мікро світу, що розвивається за певними законами. Центральне місце на планеті Земля відводиться людині, і тому вона повинна рахуватися з законами природи і діяти на користь природі, бо вижити може лише за умов, якщо кожний у будь-якому куточку планети дбатиме про збереження й захист природи.

Зараз наша держава перебуває в стані глибокої екологічної кризи. Загинули сотні малих річок, деградують екосистеми Чорного й Азовського морів, на гниючі відстійники перетворюються водосховища, ставки й озера.

“Задихаються” від промислових і транспортних забруднень міста, знищуються ліси, загрозливо виснажуються, деградуються наші, колись найродючіші у світі орні землі.

У такій ситуації актуального значення набуває екологічне виховання й освіта молоді. Сьогодні кожній людині необхідно засвоїти певний обсяг екологічних знань, що дасть змогу правильно зрозуміти процеси й закономірності взаємовідносин людини й природи, вибрати оптимальні способи збереження та примноження природних багатств, очищення води й повітря.

Ще бельгійський геолог-вулканолог Г.Тазів говорив: “Природа, в якій вам, молодим, доведеться жити забруднюється, піддається знищенню, руйнується. Чи багатьом із вас щастило бачити прозору річкову воду,

чистий пісок, насолоджуватися тишею без ревіння моторів, дихати чистим повітрям без домішок бензину, мазуту, пестицидів? Ваше майбутнє може стати жахливим, якщо негайно не почати лікувати цю проказу. Настав Ваш час діяти.”

Реалізація проєкту і направлена на дії керівників гуртків, вихованців Будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт», громади міста Борисполя, щоб допомогти, зарадити докільцю, особливо в час кили наша країна відстоює незалежність та неподільність. Тому, проєкт **«Екологічне виховання як засіб формування особистості патріота в позашкільному закладі освіти»** є актуальним та необхідним.

II. Основна частина

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є формування особистісних рис громадянина України, які передбачають: національну свідомість, розвинену духовність: моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Коротко зупинимось на формуванні такої особистісної риси людини, як екологічна культура. Завданнями якої є:

- сприяти накопиченню екологічних знань;
- виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її;
- формувати вміння і навички діяльності в природі.

Людина не може бути патріотом своєї держави, якщо вона не має екологічного світогляду, екологічної етики. Тому виховання екологічно-грамотної людини, дійсно громадянина нашої країни одне із першочергових завдань, яке повинні реалізовувати в позашкільних навчальних закладах.

Саме напрямок екологічного виховання передбачає розкриття сутності світу природи – середовища перебування людини, коли вона повинна бути зацікавлена у збереженні цілісності, чистоти, гармонії в

природі. На сучасному розвитку суспільства екологічні зміни, які відбуваються в природі, створюють реальну загрозу для життя людей, що робить актуальною проблему зміни ставлення людини до природи. Цій меті і підпорядковане екологічне виховання підростаючого покоління, яке здійснюється в нашому закладі. Адже екологічні знання – це екологічне мислення – екологічний світогляд - екологічна етика – екологічна культура, що ґрунтується на ставленні людини до природи, як до унікальної, універсальної цінності. Ще В.О. Сухомлинський писав:

Природа – не тільки
Середовище навколо нас, а
Й всенародне добро й багатство,
За яке кожний громадянин
Нашого суспільства відповідає.
Це червона нитка світоглядних переконань,
Від яких залежать соціально-політичні позиції людини.

Тому керівники нашого закладу вчать вихованців володіти знаннями екологічної культури, починаючи від 4-річного віку дитини. На гуртках раннього розвитку «Малятко», «Пізнайко» екологічне виховання проходить червоною ниткою через весь навчальний курс, де керівники знайомлять малят з навколишнім світом засобами інтерактивного навчання, застосовуючи різноманітні **форми роботи**: екскурсії, свята, конкурси, вікторин, пізнавальні програми, подорожі. Діти знайомляться з навколишнім світом, вивчаючи дерево знань про природу: квіти, дерева, кущі, фрукти, овочі, ягоди, комахи, птахи, тварини.

Вихованню екологічної культури сприяє і робота з батьками, співпраця з сім'єю. Педагог дає поради батькам вчити дітей любити природу та берегти її. Разом вчити загадки, прислів'я, казки, виконувати спільні справи: робити годівнички, годувати пташок, виготовляти аплікації, про первоцвіти, які не можна рвати, витинанки тварин та інші. Все це виховує екологічний світогляд дитини, що передбачає:

- свідоме і бережливе ставлення до природи, яке виховується з дитинства, за умови активного формування екологічної культури та накопичення систематичних знань у цій галузі;
- у дошкільному віці екологічне виховання підводить дітей до думки, що людина невід'ємна складова частина природи, що вона розвиваючись та задовольняючи свої потреби, впливає на навколишній світ;
- екологічне виховання дошкільнят набуває особливої актуальності в умовах становлення української державності (додаток А).

Формування екологічної культури, здорового способу життя, здійснюється і на заняттях в гуртках «Юний натураліст», «Юний дослідник», гуртка «Лідер», гуртків декоративно-вжиткового відділу, гуртків з вивчення англійської мови та інш.

В закладі активно діє творча група «Здоров'язбережувальні технології в ПНЗ», яка працює над реалізацією проекту «Здоров'язбережувальні технології», залучення вихованців до активної трудової діяльності, екскурсій, фіззарядок під час занять, проведення лялькових вистав, різноманітних бесід про екологічне виховання та здорову їжу, здоровий спосіб життя, конкурів малюнку «Здоровим бути модно», участь у пізнавально-розважальних програмах для вихованців і батьків (додаток Б), у Всеукраїнському відкритому фестивалі дитячої та юнацької творчості, присвяченому Дню Землі та інш. (додаток В)

Так, одним із пунктів мети гуртка «Юний натураліст» є формування у дітей почуття відповідальності за збереження навколишнього середовища та цілісності природних комплексів, виховання у них бережливого ставлення до природи, до рідного краю. Вихованню таких переконань сприяє і практична природоохоронна робота: проведення дослідів, фенологічні спостереження, збирання лікарських рослин, робота з природним матеріалом, оформлення гербарію, екскурсії в природу, музей хліба, ботанічний сад ім.Фоміна, природничий музей, музей води, до

художника-орнітолога І.Землянських в с.Вороньків, зустріч з Ігорем Землянських в закладі, який не тільки проведе чудовий екскурс у світ птахів, а й навчить охороняти і піклуватись про них. Набуття умінь і досвіду вирішення екологічних проблем сприяє участь вихованців у природоохоронних акціях таких як: «День землі», «Птах року», конкурсах: «Галерея кімнатних рослин», «В об'єктиві натураліста» виставках: «Друге життя непотрібних речей» та ін. (додаток Г).

Екологічний світогляд, екологічне мислення вихованців формується і на заняттях гуртка МАН «Юний дослідник», де розвиток творчих, пізнавальних та наукових здібностей молоді формується засобами еколого-натуралістичної пошукової діяльності. Технологія дослідницької діяльності найбільш відповідає методології наукового пізнання природи, що виховує молоде покоління в душі патріотизму. Молоді науковці Будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» представляють результати своїх наукових досліджень на конференціях, допомагають присутнім уявити цілісну картину стану довкілля міста, тим самим закликають до вирішення екологічних проблем. Так, Коваленко Анастасія, вихованка гуртка «Юний дослідник» виконувала науково – дослідницьку роботу на тему: «Дослідження рідкісних видів рослин Бориспільського району» та виявила нові локалітети. Вперше описала систематичну, екологічну та біологічну структуру раритетної фракції флори Бориспільського району (додаток Д).

Ефективно оволодівають екологічними знаннями також лідери учнівського самоврядування на гуртку «Лідер», адже вони не стоять осторонь проблем забруднення навколишнього середовища, забруднення нашого міста. Їх дії направлені на агітацію за чисте місто, чисту країну, чисту планету. Вони активні учасники акцій міських та обласних: «Посади дерево», «До чистих джерел», «Зроби Україну чистою», «Годівниця», активно приймають участь в агітбригадах, одним із девізів, якої є «Ми всі господарі природи, тож збережімо її вроду» (додаток Є).

Керівники гуртків декоративно-вжиткового відділу, виховують патріотів своєї країни, засобами декоративно-прикладного мистецтва, навчають любити та оберігати природу не завдаючи їй шкоди. Виготовлення комах, тварин, рослин з бісеру, соломки, вчить торкатись природи серцем, не завдаючи шкоди метелику, не зірвавши квітки (додаток Ж).

На гуртках з вивчення англійської мови, вихованці вивчають теми екологічного спрямування, забруднення навколишнього середовища. Закріплюючи вивчені теми проводять вікторину «Допоможи довкіллю». Кожен учасник вікторини малює футболку на якій вказаний на його думку ефективний шлях подолання екологічної кризи. З темами дослідження виступають на екологічних конференціях «Protection of the environment». Такий підхід до проведення занять виховує екологічну культуру (додаток З).

Ефективне екологічне виховання, яке ведеться на заняттях в гуртках закладу значно підвищує національну свідомість вихованців, сприяє оптимізації змісту неперервної екологічної освіти всіх вікових груп, що допомагає висвітленню екологічних питань у процесі вивчення окремих занять, формує мотиви відповідального ставлення до природи, прагнення глибше пізнати її, примножити її багатства. Залучає вихованців до активної трудової діяльності, що сприяє їх фізичному розвитку, вчить цінити і берегти результати власної праці та з повагою ставиться до праці інших, дисциплінує та згуртовує колектив, виховує свідомих патріотів нашої держави.

Висновки

Залучення дітей та молоді Будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» до праці та активної природоохоронної роботи дає змогу формувати у них новий світогляд, екологічну культуру. Навчити дбайливо ставитись до природи, любити її, оберігати, примножувати та раціонально

використовувати, усвідомлюючи відповідальність за стан і подальшу долю довкілля. Адже саме від їх переконань буде залежати те, чи зможуть наші наступні покоління користуватись красою і неповторністю природи.

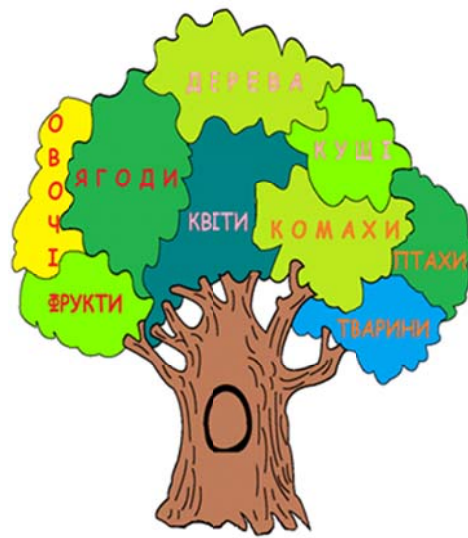
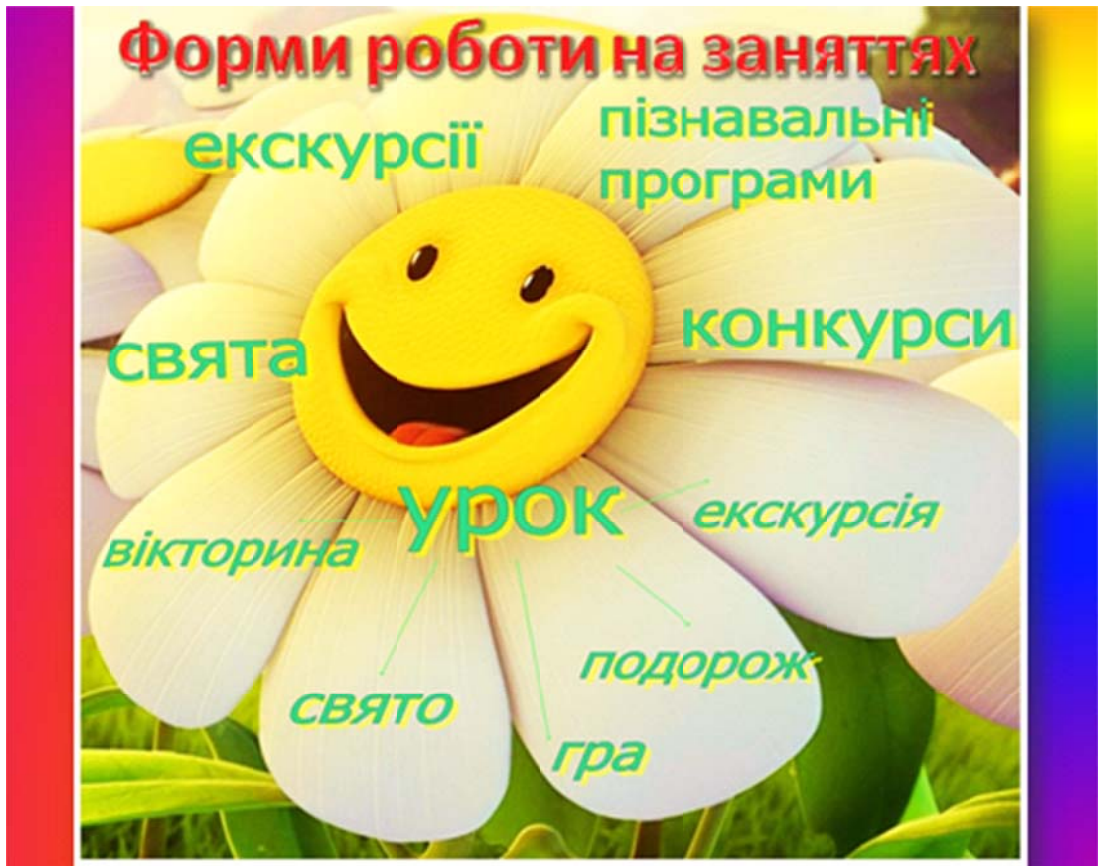
Інформаційно - пропагандистська робота, яка ведеться серед вихованців позашкільного закладу, учнів шкіл та населення міста дає можливість забезпечити охорону корисних, рідкісних птахів, рослин, тварин та допомогти обрати шляхи найбільш розумного використання їх багатств. Також допомагає у формуванні особистості патріота нашої країни, який не байдужий до стану довкілля.

Додаток А

**“Виховання екологічної культури дітей дошкільного віку
засобами інтерактивного навчання”**

Дерево
знань
про
природу

Навчальна програма «Абетка доброти»

Автор: Ілляш Інна Іванівна, керівник гуртка раннього розвитку дитини «Пізнайко», керівник гуртка-методист.

Пояснювальна записка

Вчись добру, як вчаться азбуці.

Без добра не прочитати книгу життя

І не зрозуміти її.

На сьогодні, коли все частіше спостерігається кризовий стан сім'ї, зниження духовності дітей та їх батьків, особливої актуальності набуває питання виховання у дітей доброти, любові до людей, природи, рідного краю. Тому і виникла потреба створити програму, яка направлена на формування у дітей цінностей, що сприятимуть становленню майбутньої людини.

Моральні якості доброти, толерантності, любові потрібно виховувати з дитинства. Щоб в майбутньому вона вмiла робити правильний вибір, як поступати в тій чи іншій ситуації. Який обрати

шлях, добра чи зла? Кожен вирішує для себе сам. Працюючи за програмою «Уроки доброти», в керівника гуртка є можливість пройти разом з маленькими вихованцями перші уроки доброти.

Програма розрахована на один рік навчання для дітей віком 5 років та побудована в тісному зв'язку з іншими предметами.

Мета програми: виховати у дітей такі риси характеру як: чуйність, доброзичливість, милосердя, співчуття, порядність; риси, які допомагають сформувати справжню людину.

Завдання програми: - збагатити уявлення дитини про моральні якості;

- сприяти розумінню значення добра людина;
- навчати дітей оцінювати і розуміти вчинки;
- розвивати вдячність, самоповагу, повагу до оточуючих людей, оточуючого середовища.

Навчально-тематичний план

Початковий рівень

№	Тема	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1	Вступне заняття	1	1	2
2	Бесіди з техніки	3	-	3
3	“Чарівні слова”	2	2	4
4	“Всім по казці, а мені	5	5	10
5	Читання та	32	-	32
6	Лялькові вистави	4	-	4
7	Екскурсії	-	4	4
8	Підсумкові заняття: 1/ “Веселковий експрес”;	-	4	4
9	Проведення свят	-	4	4
10	“У світі бракує на всіх	10	-	10
11	“Квітка доброти”	4	-	4
12	Народний календар	4	4	8
13	Робота з батьками	4	4	8
14	Підсумкове заняття	2		2
	Разом	71	34	105

Зміст програми

1. Вступне заняття (2 год.)

Знайомство з планом роботи гуртка, організаційні питання.

2. Бесіда з техніки безпеки(3 год.)

Бесіди з техніки безпеки в сюжетно-рольовій грі. Проблемна ситуація – вірш, твір з повчальним змістом.

3. “Чарівні слова” (4 год.)

Ввічливі слова - вітання та прощання, слова вдячності, вибачення. Вміти використати гарні слова в ситуаціях, які виникають під час спілкування з дорослими. Ввічливе ставлення один до одного та оточуючих .

4. “Всім по казці, а мені бублики на в'язці” (10 год.)

5. (Усна народна творчість). Уявлення про народну творчість

(забавлянки, лічилки, ігри-мирилки, народні казки). Краса, мелодійність української мови та української пісні. Культура мовлення, уміння прощати та миритися, почуття товарищескості. Вміє самостійно загадувати загадки, промовляти скоромовки, мирилки, слухати українські народні казки. Вміння працювати разом, дружньо, співчувати одне одному.

6. Читання та обговорення творів В. Сухомлинського (34 год.)

Підібраний твір - донесення уявлення про моральні якості, гарну поведінку дитини. Вміння співчувати, любити, оцінювати вчинки. Людина яка вміє творити добро.

7. Лялькові вистави (4год.)

Лялькові вистави - розвиток у дітей любові та шанобливого ставлення до оточуючих. Виховання доброти, людяності, взаємодопомоги, співчуття.

8. Екскурсії (4 год.)

Екскурсії у відповідності вивчення нової пори року. Спостереження за поведінкою тварин, пташок, комах. Ознайомлення з явищами природи та особливостями взаємин людини з навколишнім середовищем. Формування елементарних навичок екологічної культури, дбайливого ставлення до природи.

8. Підсумкові заняття. “Веселковий експрес”- теренова гра (10 год.)

Практична діяльність (малювання, аплікація, ліплення), за потребою викладача.

Вчесь робити правильний вибір у певних ситуаціях.

(На зупинках “Веселкового експресу” діти перевтілюються на героїв, що часто потрапляють в небезпеку. Обов’язково пояснюють чому саме так поступають).

Вчитись відгукуватися на прохання, самостійно готувати приємні сюрпризи, подарунки до свят, розвивати та виявляти турботу до інших,

вчити бережливого ставлення до речей, довкілля.

Ознайомлення дошкільнят з культурою українського народу, чарівна краса світу мистецтва.

Ліплення посуду та його оздоблення пташками, тваринками.

Аплікації - елементи орнаменту симетричної форми (витинанки), складання візерунків з геометричних фігур.

Декоративне мистецтво: малювання писанки, килимочків.

9. Проведення свят (4 год.)

Проведення свят на основі дотримання родинно-національних традицій. Сім'я об'єднує найрідніших людей, яких пов'язує турбота, обов'язок. Шанобливе ставлення до професії батьків. Легенда: чому Миколая називають Святим. Знайомство з молитвою.

10. “У світі бракує на всіх доброти, коли на вулиці є безпритульні собаки й коти” (10 год.)

Почуття правди, достовірне уявлення про навколишній світ, його компоненти. Перетворення складного світу етичних понять на зрозуміння дітьми явищ.

Початкові уявлення про спосіб і життя тварин, яку користь вони приносять людям. Викликати інтерес, бажання доглядати за тваринами, виховувати співчуття дітей відносно “братів наших менших”.

11. “Квітка доброти” (4 год.)

Розвивально-пізнавальна гра.

(Квітка з серединкою у формі серця. Діти вибирають пелюстки і прикладають до серединки, назвавши добре слово, справу, вчинок. “Квітка доброти” нехай збережеться в пам'яті і в серці кожної дитини).

12. Народний календар (8 год.)

Ознайомлення з святами, їх особливостями, підготовка до свят разом з батьками. Орієнтування в народних оберегах, символах, залучення дітей до участі з дорослими в святах релігійного

походження.

13. Робота з батьками (8 год.)

Скерування роботи з батьками на виховання дітей, гідних слова “Людина”.

14 Підсумкове заняття.(2 год.)

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- морально-етичні цінності та застосовувати на практиці;
- засвоїти моральні норми поведінки;
- розуміти слова В. Гете “Перед розумом треба схилити голову, а перед добрим серцем стати на коліна”.

Учні повинні вміти:

- відчувати серцем іншу людини, іншу живу і неживу істоту;
- стати сприяливою до доброзичливості дорослого;
- платити добром за добро, на зло відповідати добром.

Додаток Б

ПІЗНАВАЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ ВИХОВАНЦІВ ТА БАТЬКІВ на тему «ЗДОРОВ'Я ЦІНУЄ ВСЯ СІМ'Я - ТАТО, МАМА І Я»

Мета:

- вчити здорового способу життя, свідомо ставитися до свого здоров'я;
- розвивати бажання вести активний спосіб життя, берегти, зміцнювати здоров'я;
- виховувати хороші звички, бажання перетворити набуті знання у внутрішню потребу.

Фанфари

Ведуча 1: Здорові діти, здорові батьки –

Запам'ятайте це прислів'я:

Здоров'я бережи своє завжди

Оберігай завжди довкілля.

Два блага у житті –

Бути здоровим і мудрим

– Народ наш завжди виділяв.

Тож бігай, стрибай і учись щиросердно.

А рух – це здоров'я, та знай,

Лиш втративши здоров'я – цінуєш його,

Ціну лиш тоді ти пізнаєш.

Тож краще шануй, бережи і підтримуй – здоров'я

і горя-біди не зазнаєш!

(тиха фонова мелодія)

Ведуча 2: Доброго дня дорогі діти, батьки, педагоги! Сьогодні мова піде про здоров'я, його цінність.

Зрозуміло, всім відомо,
Що приємно здоров'я мати,
Тільки треба знати,
Як здоров'я зберігати .

Життя – це багатство, яке дається кожному із нас від народження. І звичайно, хочеться щоб воно було красивим і щасливим. А це можливо лише за умови міцного здоров'я. Тож давайте згадаємо основні складові здоров'я. Для цього потрібно закінчити речення яке я розпочну словами...

«Щоб бути здоровим треба.....» (відповіді дітей)

- Режим дня
- Свіже повітря
- Фізична активність
- Відпочинок
- Правильне харчування
- Відсутність шкідливих звичок
- Особиста гігієна
- Екологія
- Медицина.

Все це складові здоров'я.

(тиха фонова мелодія)

Ведуча 1: Отже, розпочинаємо пізнавально - розважальну гру для дітей та батьків на тему«Здоров'я цінує вся сім'я- тато мама і я» У змаганні приймають участь 6 команд від гуртків декоративно вжиткового відділу та підтверджують свою майстерність у спритності, винахідливості, інтелектуальній підготовці.

Склад команд: два представники від сім'ї (дитина + мама чи тато)

Визначати переможців
Буде в нас журі поважне.
Воно буде, знаєм точно,
Об'єктивне та уважне.

Тож представляємо журі: Шуменко Леся Дмитрівна – психолог закладу;
Мазай Неля Миколаївна - керівник гуртка з вивчення англійської мови.
Щоб здоров'я було у нормі

Треба бути у спортивній формі.

На наших змаганнях вас вітаємо,

Бути спортивними бажаємо.

(Фанфари або музика фонова)

Перший конкурс «візитка» представлення своєї команди

Максимальна кількість балів, 5

Команда від гуртка «Фантазія», керівник гуртка - Онуфрієнко О. І.

(Кожна з команд по черзі представляє свою команду, журі оцінює результати)

Ведуча 2: Хто здоровий, той сміється,

Все йому в житті вдається.

Він долає всі вершини,

Це ж чудово для людини!

Хто здоровий, той не плаче,

Жде його в житті удача.

Він уміє працювати,

Вчитись і відпочивати.

Хто здоровий – не сумує,

Над загадками мудрує

Він сміливо в світ іде

Й за собою всіх веде.

Бо здоров'я – це прекрасно.

Здорово, чудового, ясно!

І доступні для людини

Всі дороги і стежки!

(фонова музика)

Другий конкурс «Склади прислів'я». (Команди отримують набір слів з яких треба скласти прислів'я. За правильно складене прислів'я команда отримує 2 бали, та 0 балів за неправильно складене.)

Доповнення до конкурсу **«Продовж прислів'я»**

(Правильно продовжив заробив 1 бал.)

Сміх краще лікує – ніж усі ліки.

Веселий сміх – це здоров'я.

Бережи одяг доки новий – а здоров'я доки молодий.

Багато ходити – довго жити.

Весела думка – половина здоров'я.

Доки здоров'я служить– то людина не тужить

Хто день починає з зарядки, у того здоров'я в порядку.

Якщо хочеш здоров'я мати, треба рано вставати.

Не вміру їсти здоров'я – не проси.

Здоров'я — краще багатства.

Здоров'я маємо — не дбаємо, а стративши — плачем.

Держи голову в холоді, ноги в теплі, проживеш довгий вік на землі.

Бережи честь змолоду, а здоров'я під старість.

Було б здоров'я — все інше наживем.

В здоровому тілі — здоровий дух.

(весела фонова музика)

Третій конкурс «Тенісисти»

(У руках учасника – тенісна ракетка та тенісний м'яч. Команди по черзі переносять м'яч на тенісній ракетці до стільцята назад. М'яч не підбивати! За донесений м'яч учасник отримує 2 бали, загублений по дорозі – 0 бал.)

Ведуча 1: Повітря, спорт і вітаміни

Усім потрібні на світі.

Займайся волейболом,

Веслуванням, плаванням, футболом.

Зміїв строкатих запускай,

На ковзанах взимку ганяй,

Їзди на велосипеді

І завжди прагни до перемоги!

Якщо хочеш бути вмілим,

Спритним, швидким,

Сильним, сміливим,

Навчися любити скакалки,

М'яч, обручі і палиці!

(музика фонова не обов'язково)

Четвертий конкурс - вікторина, правильна відповідь 1 бал (Команди по черзі отримують по два запитання)

1. Скільки гравців у футбольній команді? (11)

2. Скільки білих фігур у шахах? (16)

3. Як часто проводяться Олімпійські ігри? (1 раз у 4 роки)

4. Скільки гравців у волейбольній команді? (6)

5. Скільки гравців у баскетбольній команді? (5)

6. Який м'яч найважчий і який найлегший? (Набивний і тенісний)

7. Які ви знаєте фізичні якості людини? (Сила, витривалість, спритність, гнучкість тощо)

8. Які ви знаєте спортивні стилі плавання? (Вільний, кроль на грудях, кроль на спині, брас)

9. Ношу його багато років,

А рахунку йому не знаю.

Не сію не саджаю,

Само воно виростає. (Волосся)

10. Я мовчки дивлюся на всіх,

Дивляться всі на мене

Веселі бачать сміх,
Засмучені засмучують мене.
Глибока, як річка
А в дома на вашій стіні
Побачить старий старого,
Дитина – дитину в мені. *(Дзеркало)*

11. Дерев'яні дві конячки
Мчать мене униз на вскачки.
А коли я спотикаюсь,
За дві палиці тримаюсь. *(Лижі)*

12. За білими березами талалай плеще. *(Зуби)*

13. Про яку, вгадайте, йдеться людську вдачу:
Зроду не збіднієш з нею,
Бо за тую вдачу матимеш віддачу:
Що роздав ти людям — вернеться тобі. *(Щедрість, любов, доброта)*

Ведуча 2: Щоб було здоровим тіло—
Встав і враз берись за діло,
Та зарядкою займайся
І водою обливайся!
А щоб дух здоровий мати,
Треба добрим в світі стати.

Фільм «Бумеранг добра»

(коротке обговорення)

А зараз знову запрошуємо команди до конкурсних змагань

(Музика на конкурс весела)

П'ятий конкурс «Перенеси м'яч» (дві спроби для команди)

(Переносити м'яч можна тримаючи лобами, животами або спинами.

Донесений до кінця м'яч – 1 бал)

Шостий конкурс «Влучне око» (Члени команди по черзі закидають м'ячі у відро, 3 спроби. Кількість закинутих м'ячів, відповідає кількості балів).

Журі підраховує закинуті м'ячі та відповідно бали

Ведуча 1: Здоров'я – основа усього на світі

Здоровими бути бажають всі діти

Для цього потрібно щоденно вмиватись

Робити зарядку і не лінуватись

Себе гартувати водою і сонцем

І солодко спати з відкритим віконцем

І овочі їсти що нам подають

Вони нам здоров'я і сили дають.

(музика на представлення страви)

Сьомий конкурс «Моя улюблена страв» (Максимальна кількість балів 5. Кожна з команд в цікавій формі представляє страву та називає інгредієнти)

Здорове харчування важлива складова здоров'я людини.

Прислів'я говорить «Сніданок з'їж сам, обідом поділись з другом, а вечерю віддай ворогу» Яке значення цього прислів'я?.

- Не в міру їсти – здоров'я не проси

- Стриманість – уже половина ліків

(Журі оцінює конкурс та підраховує набрані командами бали)

(Присутні слухають притчу про метелика)

Ведуча 2: У давнину жив був один мудрець, до якого люди приходили за порадою. Усім він допомагав, люди довіряли йому і дуже поважали його життєвий досвід і мудрість. І ось одного разу заздрісна людина вирішила

зганьбити мудреця, в присутності багатьох людей. Заздрісник і хитрун придумав цілий план, як це зробити: *«Я зловлю метелика і в закритих долонях принесу мудрецю, а потім запитаю його: живий у мене у руках метелик чи мертвий. Як що мудрець скаже, що живий, я стулю щільно долоні, роздавлю метелика і розкривши руки скажу, що наш великий мудрець помилився! Як що ж мудрець скаже, що метелик мертвий, я відкрию долоні, метелик вилетить живий та неушкоджений, а я скажу, що наш великий мудрець також помилився».*

Так він і зроби. Зловив метелика і пішов до мудреця. Коли ж він запитав того який в нього в долонях метелик живий чи мертвий, мудрець йому відповів: *«У се в твоїх руках...»*

Здорова молодь – нації надія,
Єднає всіх нас спільна й добра мрія.
В твоїх руках здоров'я і життя,
Тож бережи себе для майбуття.
Цвіте життя – земля наша радіє,
І сильна молодь зростає і міцніє
Щоб звідусіль лунав веселий сміх,
Ми дбати про здоров'я просимо всіх.
Дорогі наші тати, мами і гості!
Нехай слова і пісня милозвучні
Для вас лунають знов і знов
Хай будуть в серці нерозлучні
Добро, надія, віра і любов.
Хай вам сміється доля журавлина,
Поля розлогі колосом цвітуть,
Нехай червоні ягоди калини
Щасливу вашу осявають путь.

У подарунок всім батькам звучить ПІСНЯ «Батько і мати» виконує Бендик Настя солістка Народного вокального колективу «Веселочка», керівник Заслужений працівник культури України. Бурчак Жана Іванівна.

Оголошення результатів конкурсів та нагородження переможців.

Ведуча: Бажаємо вам бути завжди мудрими і розумними та пам'ятати, що ваше здоров'я у ваших руках. Дякуємо, що прийшли та прийняли участь у конкурсі.

**Розважально-пізнавальна гра «Здоров'я цінує вся сім'я – тато, мама і
я»**

Додаток В

Додаток Г

Зустріч з художником-орнітологом І.Землянських

Участь вихованців у природоохоронних акціях

**Сценарій виступу агітбригади на тему "Охорона птахів.
Вивільга"**

Автор: Рассоха В.В., керівник гуртка «Юний натураліст»

Мета: закріпити та поглибити знання гуртківців з орнітології, екології та географії птахів. Привернути увагу та обґрунтувати необхідності охорони птахів. Виховувати любов та бережливе ставлення до братів наших менших.

Обладнання: плакати, демонстраційні матеріали пташок.

Хід заходу:

Ведуча: Добрий день, дорогі друзі! Ми раді представити вашій увазі виступ агітбригади на тему "Охорона птахів. Вивільга".

В природі все буденне і святкове

І дивне, і незвичне, і просте.

Є зміст в листку, є зміст в пташиній мові.

В усьому, що зів'яло і цвіте.

Все загадкове, потаємне, зримає

Нашіптує мені: люби, живи!

І грає вітер синіми очима.

На променях зеленої трави,

І чую я, як в серці зріє слово,

І папороть надій моїх цвіте.

В природі все буденне і красиве,

А може, просто кажучи святе!

Про таку буденну і красиву пташку піде мова. Вивільга -чарівна і неповторна. Вона чарує розмаїттям свого оперення, дзвінким мелодійним співом.

Учень 1: Флейтою лине пісня в садку,

Серед дерев срібнолистого гаю

Чуєш мелодію співу дзвінку?

Хто це виспіває - точно я знаю.

Довго вдивлявся я в синю блакить

Довго напружував очі

Поки побачив, поки зустрів

Іволгу-пташку співочу.

Дуже яскрава.

Красива вона

В жовто-зеленім жупані

Щоб для людей непомітна була

На Україні з'являється в травні.

Сонечко сходить і навкруги

Флейтовий посвист лунає

День починається новий, живи!

Іволга дзвінко співає.

Ведуча: Багато поетів в своїх віршах описували красу та велич цієї пташки: Єсенін, Франко, Паустовський та багато інших.

Учень 2: *Єсенін пише:*

Вьіткался на озере альій свет зори.

На бору со звонами плачут глухари

Плачет где-то иволга, схоронясь в душло.

Только мне не плачет - на душе светло.

Учень 3: *Співає Володимир.Маркін*

Іволга поет над родником,
Іволга в малиновке тоскуєт
От чего родился босиком,
Кто и как мне зто растолкуєт?

Учень 4:

Засинаю - іволга співає,
Прокидаюсь - іволга співа.
Не скажу, що часто так буває,
А про те, хоч інколи бува...

Світе красний!

Жадібно співаю!

Барви , звуки, пахощі, слова.

Засинаю - іволга співає,

Прокидаюсь - іволга співа.

Ведуча: Спів цієї пташки надихає не тільки поетів, але й композиторів, які часто згадують в своїх піснях вивільгу та інших птахів.

(звучить пісня)

Що за дивна-дивина –

У саду веселка гра

Різні барви кольорові –

У птахів свої обнови.

Чорний ворон, дуже мудрий,

Жовто-золоте курчатко,

Ось снігур червоногрудий

І сіреньке голуб"ятко.

Білий лебідь, мов хмаринка,

І фламінго, весь рожевий,

Є співоча вивільга,

А у сойки - хвіст зелений.

Є гармонія в природі,
Є веселка в полі, в лузі
Ця краса - завжди у моді,
Бережімо пташок друзі.

Ведуча: Ці птахи не тільки справжня окраса природи, але й справжні помічники людям, які приносять велику користь:

Учні:Знищують багато комах шкідників лісу та саду.

Поїдаютьгусениць, шовкопрядів, які приносять шкоду зеленимнасадженням.

Збільшують природне відновлення лісу.

Прикрашають природу своєю присутністю та співом.

Є важливою ланкою в ланцюгах живлення.

Запилюють квіти.

Ведуча: Охороняйте та приваблюйте птахів - надійних помічників людини у справі охорони лісів, полів та луг від шкідників. Дбайте про них, любіть їх, щоб вони не потрапили на сторінки Червоної книги.

Учень 1: Живи, співай, життю радій

І бий піснями в груди.

Природу птахів бережіть –

Не ображайте, люди, (всі)

Я сподіваюсь, що ти

Почув благання чисте

Іобіцяєш берегти

Пташине товариство, (всі)

Пташина веселка

сл.Ірини Кубрак

муз.Юрія Бурчака

Що за див-на ди-ви-на у са-ду ве-сел-ка
4 гра різ-ні бар-ви ко-льо-ро-ві у пта-хів свої об-
8 но-ви. Різ-ні бар-ви ко-льо-ро-ві
11 у пта-хів сво-ї роз-мо-ви. Є гар-мо-нія в при-
14 ро-ди, є ве-сел-ка в по-лі в лу-зі, ця кра-са зав-жди у
18 мо-ді, бе-ре-жі-мо пта-шок дру-зі ця кра-са зав-жди у
22 мо-ді бе-ре-жі-мо пта-шок дру-зі.

2. Чорний ворон дуже мудрий
Жовто-золоте курчатко
Ось снігур червоногрудий
І сіреньке голуб'ятко. /2р.

3. Білий лебідь мов хмаринка,
І фламінго весь рожевий
Є співоча бджолоїдка
А у сойки хвіст зелений. /2р.

Додаток Д

Матеріали виступу наукової конференції на тему «Дослідження рідкісних видів рослин Бориспільського району».

Підготувала: Коваленко Настя, вихованка гуртка «Юний дослідник».

Добрий день, шановні педагоги, учні.

Тема мого виступу стосується дослідження рідкісних видів рослин Бориспільського району

Глобалізація економіки, соціальних відносин призвели до зростання антропогенного тиску на довкілля. Значно зросла загроза біорізноманіттю внаслідок інтенсифікації сільського та лісного господарства, осушення водно – болотних угідь, туризму, розвитку транспортної та енергетичної інфраструктури. Тому, збереження біорізноманіття є однією з актуальних проблем людства на сьогодні, про що свідчить прийняття Конвенції збереження природного біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992). Рідкісні рослини в більшості країн світу набувають статусу раритетних і заносяться до Червоних Списків. Згідно з Всеєвропейською стратегією збереження біологічного і ландшафтного різноманіття ключовими завданнями природоохоронної роботи мають стати заходи, спрямовані на збереження ареалів та підтримки чисельності видів. Насамперед, це стосується рідкісних видів рослин. Деградація або зникнення окремих ценопопуляцій є безпосередньою загрозою зникнення певних видів. У зв'язку з цим одним із завдань розроблення регіональної екологічної мережі є оцінка реального статусу рідкісних рослин через неперервний моніторинг, облік та охорону на місцевому рівні. Тому, вивчення рідкісних видів рослин Бориспільського району та їх охорона є актуальним питанням сьогодення.

Метою нашої науково – дослідницької роботи було: дослідити та вивчити видового склад рідкісних видів рослин Бориспільського району та розробити заходи їх охорони.

Для досягнення мети визначені такі **завдання**:

1. Вивчити природно – заповідний фонд Бориспільського району;
2. Скласти перелік рідкісних видів рослин, які ростуть у районі;
3. Провести екологічний та біоморфологічний аналізи раритетної фракції флори досліджуваного району;

Поширення видів рідкісних рослин вивчали загальноприйнятим методом флористичних досліджень: експедиційно-маршрутним.

Полеві дослідження, фотографування проводили з березня по жовтень 2017 року в межах 11 пунктів Бориспільського району: с. Кийлів, с. Проців, с. Вороньків, с. Щасливе, с. Чубинське, с. Рогозів, с. Сеньківка, с. Кірове, с. Велика Олександрівка, м. Бориспіль.

Визначення рослин здійснювали за допомогою «Визначника рослин України», Назву видів їх біоморфологічні характеристики наведені на основі літературних джерел. Консультації щодо правильності визначення рослин надавали співробітники Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Вивчали природно-заповідний фонд Бориспільського району - **важливий крок на шляху відновлення природи. Встановити кількісний склад заказників:** ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Хутір Чубинського», орнітологічний заказник місцевого значення «Урочище В'язове»; іхтіологічний заказник місцевого значення «Процівський»; гідрологічний заказник місцевого значення «Болото Біле»; ландшафтний заказник місцевого значення «Кілов-Рудяків»; парк – пам'ятка садово – паркового мистецтва «Сулимівський»; ботанічна пам'ятка природи «Три дуби».

Дослідження проведені на території Бориспільського району дали змогу виявити та встановити видовий склад 21 рідкісної рослини: 12 з них занесені до Червоної книги України, 6 видів рослин є на сторінках Зеленої книги України (*водяний горіх, ковила дніпровська, ковила пухнастолиста, сальвінія плаваюча, глечики жовті, латаття біле*), 3 види рослин

відносяться до списку регіонально рідкісних Київської області (*проліска дволиста, ряст порожнистий, плаун булавовидний*).

За природоохоронним статусом рідкісні рослини досліджуваного району розподіляються на: вразливі – 12 видів; неоцінені – 7 видів; рідкісні - 1 вид; недостатньо відомі - 1 вид (додаток А).

На території Бориспільського району нами виявлені нові місцезнаходження 3 видів рідкісних рослин, які занесені до Червоної книги України: Гвоздика несправжньоопізняя - *Dianthuspseudoserotinus*, природоохоронний статус, вразливий, Волошка Ванькова - *Sentaureavankovii*, статус – неоцінений та Юриня Талієва - *Jurinea talievii*, недостатньо відомо.

Нові локалітети рідкісних видів рослин досліджуваного району

Гвоздика несправжньоопізняя

Волошка Ванькова

Юринея Талієва

Аналіз систематичної структури раритетної фракції флори Бориспільського району показав, що у ній переважають родини: Зозуленцеві (*Orchidaceae*), Айстрові (*Asteraceae*), Лататтєві (*Nymphaeaceae*), Півникові (*Iridaceae*), Тонконогові (*Poaceae*).

Спектр родини раритетної фракції флори Бориспільського району

Родина	Кількість видів	% від заг. к-ті видів
Зозуленцеві (<i>Orchidaceae</i>)	3	13%
Айстрові (<i>Asteraceae</i>)	2	8.6%
Півникові (<i>Iridaceae</i>)	2	8.6%
Тонконогові (<i>Poaceae</i>)	2	8.6%
Лататтєві (<i>Nymphaeaceae</i>)	2	8.6%
Гвоздиківі (<i>Caryophyllaceae</i>)	1	4.3%
Жовтецеві (<i>Ranunculaceae</i>)	1	4.3%
Водяногоріхові (<i>Trapaceae</i>)	1	4.3%
Тимелієві (<i>Thymelaeaceae</i>)	1	4.3%
Сальвінієві (<i>Salviniaceae</i>)	1	4.3%
Амарилісові (<i>Amaryllidaceae</i>)	1	4.3%
Осокові (<i>Cyperaceae</i>)	1	4.3%
Руткові (<i>Fumariaceae</i>)	1	4.3%
Плаунові (<i>Lycopodiaceae</i>)	1	4.3%
Холодкові (<i>Asparagaceae</i>)	1	4.3%

З метою екологічного аналізу рідкісних рослин Бориспільського району нами складено спектр відносно таких факторів середовища: вологість, освітлення, родючість ґрунту.

Рослин - гідрофіти середовище існування водойми: латаття біле, глечики жовті, сальвінія плаваюча, водяний горіх. Зростають у великих кількостях та часто виступають домінантами в рослинних угрупованнях.

За вимогами до освітлення переважна більшість рідкісних рослин на досліджуваній території надають перевагу простору, світлолюбні 57%, 12 видів, 23%, 5 видів ті невитривалі і тільки 19% 4 види тіньові.

За вимогами до родючості ґрунту переважають середньо вимогливі - мезотрофи 43%, 9 видів та по 6 видів мегатрофи та оліготрофи.

Серед рідкісних рослин на досліджуваній території виявили ефемероїди : ряст порожнистий, рябчик шаховий, підсніжник звичайний, сон великий, проліска дволиста, крокус сітчастий.

Аналіз біологічних особливостей раритетної фракції флори дав змогу стверджувати, що в спектрі життєвих форм рідкісних рослин переважають трав'янисті рослини, 12 видів з стрижневим типом кореневої системи, 6 видів весняних ефемероїдів у складі флори - бульбо – цибулинні рослини і 2 види з редукованою кореневою системою (водяний горіх та сальвінія плаваюча).

Переважна більшість рослин є ентомофільними, та як наслідок, мають ряд пристосувань до запилення комахами: яскраво забарвлену квітку з нектарниками, здалеку приваблює комах, які запилюють їх.

Отже, підсумовуючи результати власних спостережень та літературні дані, можна сказати, що видовий склад рідкісних рослин Бориспільського району унікальний, потребує охорони, та подальшого вивчення, з метою сприяння його природному відтворенню.

ВИСНОВКИ

1. Вивчили природно – заповідний фонд Бориспільського району: налічує 8 заповідних об'єктів з рідкісними рослинами: 6 заказників місцевого значення;

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Хутір Чубинського”;

Ландшафтний заказник місцевого значення «Бориспільські острови»;

Орнітологічний заказник місцевого значення «Урочище В'язове»;

Іхтіологічний заказник місцевого значення «Процівський»;

Гідрологічний заказник місцевого значення «Болото Біле»;

Ландшафтний заказник місцевого значення «Кілов-Рудяків».

Парк – пам'ятка садово – паркового мистецтва місцевого значення “Сулимівський”; Ботанічна пам'ятка природи “Три Дуби”;

2. Дослідили видовий склад флори Бориспільського району, виявили та склали перелік 21 виду рідкісних рослин. За систематичною структурою виявлені види належать до родин: Зозулинцеві – 3 види (13,5%) що становлять від загальної кількості видів; по 2 види (8,6%) Айстрові, Лататтеві, Півникові, Тонконогові; по 1 виду (4,3%) представляють родини Сальвінієві, Жовтецеві, Водяногоріхові, Гвоздиківі, Руткові, Тимелієві, Холодкові, Амарилісові, Осокові, Плаунові.

Виявили нові локалітети 3 видів рідкісних рослин Бориспільського району, які занесені до Червоної книги України: Волошка Ванькова - *Centaureavankovii*, Гвоздика несправжньоопізня - *Dianthuspseudoserotinus*, Юриня Талієва - *Jurinea talievii*.

3. Провели екологічний аналіз раритетної фракції флори досліджуваного району: за екологічною структурою:

- вимогливість до вологозабезпеченості : мезофіти – 6 видів (26%),
- вимогливість до освітленості: геліофіти(світлолюбні) – 12 видів(57%);
- вимогливість до родючості ґрунту: мезотрофи –9 видів (43%);

за біоморфологічною структурою переважають:

- життєва форма – травянисті рослини;
- тип кореневої системи – стрижневий;
- запилення – ентомофільне (комахами).

Всі рідкісні рослини Бориспільського району потребують нашої охорони та збереження.

Основні заходи, щодо збереження рідкісних видів рослин

Біорізноманіття є важливою складовою у формуванні нових етичних стосунків людини з природою та формуванні екологічної свідомості і

культури населення, а підтримка природно-заповідної справи широким загалом населення як необхідної умови збереження фіторізноманіття. Вирішенню даного питання перш за все сприяють організовані заходи щодо збереження видів рослин, занесених до «Червоної книги України» (2009):

- пропагування «Червоної книги України» (2009) щодо охорони видів рослин, для усвідомлення актуальності проблем збереження червонокнижних видів рослин, їхніх місцезростань та угруповань;
- популяризація знань із збереження рідкісних видів рослин, необхідності відновлення їхніх популяцій;
- поширення інформації про природоохоронний об'єкт, його цінність та фіторізноманіття рослинного світу з особливим акцентом на їхню раритетну складову: через засоби масової інформації: прес-конференцій, організації радіо- теле - та друкованих сторінок, публікацій, передач, надання інтерв'ю;
- рекламно-видавнича діяльність, спрямована на формування позитивного сприйняття природних і культурних цінностей та етики поведінки на природі;
- формування екологічного світогляду: через аудіо- та відео продукцію, створення фільмів про цінність фіторізноманіття, його особливості;
- висвітлення інформації про законодавчі акти в галузі охорони природи та заповідної справи у мережі Інтернет та аудиторні освітні та виховні заходи: лекції, бесіди, дискусії, “круглі столи”, конференції, семінари, виставки, консультації, вікторини;
- проведення роз'яснювальної роботи, щодо збереження першоцвітів, які мають коротке вегетативне життя і розглядаються як важлива часова структура фітоценозів;
- здійснення активних заходів у природному середовищі: екскурсії, польові практики, еколого-туристичні походиспрямовані на активну

самостійну, індивідуальну, групову діяльність в природних умовах для отримання конкретних результатів.

З практичної сторони матеріали дослідження можуть бути використані в роботі біологічних гуртків, при викладанні шкільного курсу біології, географії, екології, природознавства у загальноосвітніх навчальних закладах Київщини. Результати наукових досліджень є матеріалом для еколого-освітньої діяльності, для збереження рідкісних видів рослин у Бориспільському районі (наприклад, для обґрунтування створення нових заповідних об'єктів).

Науково-практична конференція

Додаток Є

Участь лідерів АУС у природоохоронних заходах

Акція «Зроби Україну чистою»

Акція «Посади дерево»

Акція «Годівниця»

**Сценарій виступу агітбригади «Паросток» на тему «Природу
збережіть для інших поколінь»**

Автор: Рассоха В.В., керівник гуртка «Юний натураліст».

Мета: виховувати шанобливе ставлення до всього живого, любов до рідного краю, почуття відповідальності за збереження природи.

Обладнання: костюми звірів, телеграма, листівки, кошик, музичний супровід, ноутбук.

(На сцену у формі стюардеси виходить дівчина)

Стюардеса: Добрий день шановні пасажери!

Ви знаходитеся на борту авіалайнера

Бориспільської авіакомпанії,

Який виконує рейс незвичний, а екологічний.

Ми здійснимо політ над територією Борисполя та району.

І зараз я запрошую на борт корабля наш екіпаж.

(звучить ритмічна музика, під звуки якої виходить агітбригада)

Учень 1: Слухайте! Слухайте!

Дзвенить з усіх сторін

Це не просто дзвін.

Учень 2: Це не просто дзвін.

Це агітбригада “Паросток” прийшла сказати всім

“Природу збережіть для інших поколінь”.

Разом: Наш девіз: “Ми всі господарі природи, тож збережімо її вроду!”

Стюардеса: Ми пролітаємо над лісами, полями Бориспільського району, де ростуть деякі рослини, які занесені до Червоної книги України.

Учень 3: Бо зараз головне питання -

Екологічне виховання.

Сприяти здійсненню мети –

Планету, землю зберегти.

Учень 4: А чому це? Головне питання – екологічне виховання?

Учениця 5: Бо в Червону книгу ми занесли

Світ неповторний та чудесний,
Що поступово вимирає,
Давно рятунку в нас благає.
Невже в майбутньому на світі
Не будуть квітнуть дивні квіти –
Конвалії, фіалки ніжні
І вісник березня – підсніжник?

Учениця 6: Невже ми більше не побачим,

Як сон-трава рососою плаче,
Троянда степу, квітка мрій,
Жар – цвітом землю не зігріє?

Разом: Ми всі господарі природи, тож збережемо її вроду.

Учень 7: Наша агітбригада “Паросток” досліджувала рослинний та тваринний світ Бориспільщини. Виявили, що на території району ростуть квіти та водяться тварини, які занесені до Червоної книги України. Для того, щоб зберегти їх для майбутніх поколінь члени агітбригади склали карту Бориспільщини, де позначили рослини та тварини, які взяті під охорону.

(разом з листоношею виходять діти переодягнені в костюми звірів)

Листоноша: Добрий день! Я приніс вам телеграму від імені всіх хто літає, стрибає, плазує, хто живе у траві, на деревах, у воді.

“Людино! Звертаємось до тебе ми з невідкладною вимогою: не занапащай життя наше, поверни своє обличчя до Матінки-природи! Вчись жити в злагоді з навколишнім світом і лише тоді відчуєш ти, що на цій планеті ми справді всі брати й сестри і один-одному потрібні!”

Учень 1: На світі ніхто і ніколи не зайвий:

Ні вовк, ні лисиця, ні боягуз зайчик
Корисні комахи, потрібні і птахи,
І риби, і краби, і ставкові жаби.

(пісня “Звернення до людей”)

Ми зайчата – малі,
Ми живемо в лісі.
Я лисичка-руда,
Промишляю вночі
Я горобчик ців-ців
На даху я живу і у стрісі
В час оцей до людей промовляємо ми.

П р и с п і в

Нам не все одно, нам не все одно
Ми благаємо вас – дім свій бережіть
І людина й звір – це природи мить.
Зможемо разом ми у дружбі жить.

Охороняйте нас і ми станемо вам у пригоді!

Стюардеса: Увага! Увага! Подивіться ліворуч в ілюмінатори, і ви побачите велике сміттєзвалище.

(Сценка)

Баба: *(з кошиком)* Добрий день, вам люди добрі!

Оце з Києва їду.
Скільки всього надивилась!!!
Розкажу все діду.
О, культура скрізь, удобства,
Що столиця, люди!
Не Бориспіль, що й балакать,
Тут того не буде.

Дід: Що верзеш ти? Не Бориспіль.

У чому ж є різниця?
Кафе свої ми маємо,
Є у нас крамниці.
А в котеджах на горі
Сполошна цивілізація:
Вода в хаті, й у дворі,
І є каналізація.

Баба: Що ти діду!

Там машина сміття забирає,
А у нас перед хатами вона викидає.
Банки, склянки та ганчір'я літає усюди.
Ні, старий, мабуть порядку все таки не буде.

Учень 2: Неподалік Борисполя знаходиться велике сміттєзвалище, куди ввозять сміття зі всієї столиці. Від цього потерпають навколишні села. Люди відчули на собі екологічне лихо. Бруд потрапив у ґрунтові води, забруднилася питна вода хімічними відходами. Сміттєзвалище періодично полум'яніє, що спричиняє забруднення атмосфери шкідливими речовинами. При цьому порушується екосистема, страждають люди, тварини, рослини.

А чи знаєте ви, що?

У землі не гниє: бляшанка - 50 років, поліетиленовий пакет - 200 років.
Те місце, де палили вогнище, не родить 20 років.
Якщо в лісі горить вогнище, то навколо на відстані 150 метрів птахи покидають свої гнізда.

Учень 3: Нам не байдуже життя майбутніх поколінь. Тому членами агітбригади підготовлені листівки-звернення до керівників області та районів з проханням вирішити питання про сміттєзвалище.

Листівка – звернення

Шановні керівники міста Борисполя !

Ми, члени агітбригади “Паросток”, звертаємось до вас!

Зважте на прохання жителів міста Борисполя і сіл району.

Зупиніть загрозу для населення від сміттєзвалища.

Збережіть навколишнє середовище для майбутніх поколінь.

Не будьте губителями природи і всього живого.

Прийміть відповідні постанови, які заборонять звезення сміття з міста Києва.

Побудуйте завод по переробці відходів: пластмасових бляшанок, металевих банок.

Не забувайте, що нам жити на цій землі!

Стюардеса: А зараз ви бачите понівечені луки, поля біля сіл Вишеньки, Кийлів, Проців.

Навколо ні річечки, ні озерця, одні бур'яни “під небо”.

Це – наслідки меліорації.

Учень 4 : Меліорація на Бориспільщині завдала великої шкоди не тільки тваринному та рослинному світові, а знищила унікальні ландшафти рідного краю.

(Під музику читають вірш про р. Альту.)

Учень 5: У нас на Бориспільщині

Текла собі ріка.

Не вузька, а широка,

І довга була.

По берегах же верби

І лози, й очерет.

Жили собі там люди,

А річка все текла

А люди ж так її любили,

Любили й берегли.

Зосталась тільки в пам'яті,

Нащадкам на казки.

Та річка звалась Альта,

І бачила вона
Ту смерть Бориса й Гліба,
Що так була страшна.
Багато знала Альта,
Бо бачила вона
Усі часи князівські,
Й гетьманські бачила.
Вже не побачим більше
Оту довгу ріку,
У трубах тече Альта
І тектиме довіку.

(Хореографічна постановка)

Учень 6: Життя тварин стало нестерпним,
Будемо усі ми про це пам'ятати.
Тому в гості до нас вони завітають,
Із свого життя щось сказати мають.

(Сценка)

Птах: Я - птах щастя. Але останнім часом я себе не впізнаю, моє пір'ячко стало брудним.

Та й воно наполовину облізло від кислотних дощів. Я скаржусь на такі

підприємства: ЗАТ "Гамапласт", Аеропорт "Бориспіль", компанія "Автобанн",

"Нагель" та багато інших, які забруднюють атмосферу. Керівники підприємств!

Будуйте очисні споруди, впроваджуйте технологічні процеси, мало шкідливі для довкілля!

Риба: У річці думаєте краще жити? Вона теж не вирізняється чистотою. Деревя, корчі, скати, шкідливі стоки з полів створили для нас такі важкі

умови життя. А скільки нас винищують браконьєри? Врятуйте, будь ласка, риб, адже ми вас годуємо.

Віслок: Як добре було нам жити на відкритих просторах, їсти зелену траву та пити чисту воду.

А що ж тепер? Меліоративні роботи людей зруйнували наші місця проживання.

Тепер нас можна побачити тільки в зоопарках та на Кийлівській фермі Бориспільського району. Подбайте про нас люди! Не дайте нам зовсім зникнути.

Стюардеса: Зверніть увагу - ми неподалік міста Києва . Під нами поля сіл: Бортничі, Чубинський, Олександрівка, Щасливе. Але як нещасливо вони виглядають...

(частівки на мотив “Гавайських наспівів” з мультфільму “Пригоди капітана Врунгеля”)

Ми куплети невеликі

Проспіваємо нараз

Знають в кожній хай оселі, ех...

Що з природою у нас

Колобок по лісу бігав,

Довго бігав аж упрів

Та нікого з хижих звірів

Він на диво не зустрів

І зовсім це не дивина –

В наших лісах звірів нема!

Кинув наш рибак приманку

Хоче рибку він піймать –

Витягнув нараз бляшанку

І пакет з-під молока.

Звідки ж взятись рибці тій

Як вода – у ній відстій.

Не туман стоїть над містом –

Це бензину аромат.

Дуже швидко ми забули,

Що будуєм місто-сад.

Це бензинова проблема -

Від неї гинуть і дерева.

Ми вам пісні заспівали,

Як зуміли донесли,

Щоб ви нам аплодували

І природу берегли.

Адже це ми можемо зробити тільки разом.

Стюардеса: Ми знову повертаємось до аеропорту “Бориспіль”, повітряних воріт України, гордості і величі нашої держави. Та літаки приносять не тільки користь, але й шкоду навколишньому середовищу. В атмосферу виділяються вихлопи від спрацьованого палива, до складу якого входять важкі метали: олово, свинець, що згубно діють на всі живі організми. Тому, ми – агітбригада “Паросток”, звертаємось до винахідників: - знайдіть нові, екологічно чисті види палива, щоб зберегти довкілля. Не втрачайте дорогоцінного часу! Ми ще можемо встигнути зберегти наш світ!

Ми завершуємо наш політ.

Учень 7: А зараз запрошуємо вас в гості, в нашу екологічну кімнату, де ми творимо, працюємо.

Учень 1: Послухайте пам’ятку охоронця природи.

Учень 2: Не вирубуйте лісів, зелених насаджень, а побільше садіть їх!

Учень 3: Охороняйте кожне дерево, струмочок, річечку!

Учень 4: Дбайте про поповнення рік, озер, ставків рибами!

Учень 5: Оберегайте від розорювання луки!

Учень 6: Оберегайте лісосмуги від вирубування та випалювання!

Учень 7: Навчіться правильно збирати лікарські рослини. Пам'ятайте, що їх запаси небезмежні. Не беріть зайвого!

Учень 1: Оберігайте тварин, комах, птахів, щоб вони не потрапили на сторінки Червоної книги.

Учень 2: Давайте задумаємось та змінимо своє ставлення до природи, до рідного краю.

Молитва

До тебе звертаємось, Боже,
Хай воля твоя допоможе
Нам мудрими й мужніми стати,
Землиці твій дар зберегти,
В барвисте, ошатне вбрання
Не йти по землі навмання,
А бачити кожна стеблинку,
Любити кожна людину,
У серці нести Україну.

Учень 1: Берегти природу треба,
Як батьки – земля і небо.

Учень 2: Кожен кущик, кожна квітку,

Учень 3: Взимку сніг, і сонце влітку,

Учень 4: Дощ - святковий водограй,
Цей зелений, пишний гай.

Учень 5: Ліс і луки, синю річку,

Учень 6: Кожну пташку невеличку,

Учень 7: Цю веселочку барвисту,
Це калинове намисто –

Разом: Україну, рідний край!

Бережи, люби і знай!

(звучить музика пісні «Земля в иллюминаторе »)

Учень 1: Пройдуть століття і на цій землі будуть жити наші нащадки. Що залишимо ми їм у спадок?

Учень 2: Ми б дуже хотіли, щоб їм залишилась Земля, такою, якою вона виглядає з космічної висоти: чистою, ніжною, блакитною. І такою беззахисною.

Про це мріємо ми - агітбригада „Паросток”

Додаток Ж

Екологічне виховання на занятті в гуртках декоративно-вжиткового відділу

Я зірвав квітку
і вона загинула,
я спіймав метелика
і він вмер
у мене на долоні.
І тоді я зрозумів,
що доторкнутись краси
можна тільки серцем!

Додаток 3

Екологічна конференція «Protection of the environment» на гуртках з вивчення англійської мови

Список використаної літератури

1. Біорозмаїття: Питання та відповіді. — К.: Товариство «Зелена Україна», 1998. — 32 с.
2. Екологічна енциклопедія. — К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. — Т. 2.:Є-Н. — 416 с.
3. Екофлора України. Том 3. Федорончук М.М., Дідух Я.П./ Відпов. Ред. Я.П. Дідух. — Київ: Фітосоціоцентр, 2002 — 496с.
4. Закон України «Про червону книгу». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 30, ст.201
5. Закон України "Про екологічну мережу України" від 24.06. 2004, № 1864-IV// Законодавство України про екологію. — К.: КНТ, 2005. — С.
6. Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные нуждающиеся в охране растительные сообщества / Под общ. ред. Шеляга-Сосонко Ю.Р./ - Київ: Наук. думка, 1987. - 216 с.
7. Морозюк С. С., Протопова В. В. Трав'янисті рослини. — К.: Радянська школа, 1986. — 159
8. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням. Підручник. — Суми: Університетська книга, 2005. — 759 с.
9. Петренко Г.І. Рідний край. — Бориспіль, 1993.- 47с.
10. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О.Годлевська, І.Парнікоза, В.Різун, Г.Фесенко, Ю.Куцоконь, І.Загороднюк, М.Шевченко, Д.Іноземцева; ред. О.Годлевська, Г.Фесенко. — Видання друге, перероблене та доповнене. — Київ, 2010. — 80 с.
11. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О.Годлевська, І.Парнікоза, В.Різун, Г.Фесенко, Ю.Куцоконь, І.Загороднюк, М.Шевченко, Д.Іноземцева; ред. О.Годлевська, Г.Фесенко. — Видання друге, перероблене та доповнене. — Київ, 2010. — 80с
12. Царик Л.П. Екологія: підручник для 11 класу. К.:Генеза, 2011-19с.

